

Պ. Ս. Մ. Ն. Բ.

ՊՈՒԼԱՐԻԱ

Տարեկան 12 թ.
Լեզուական 6 թ.

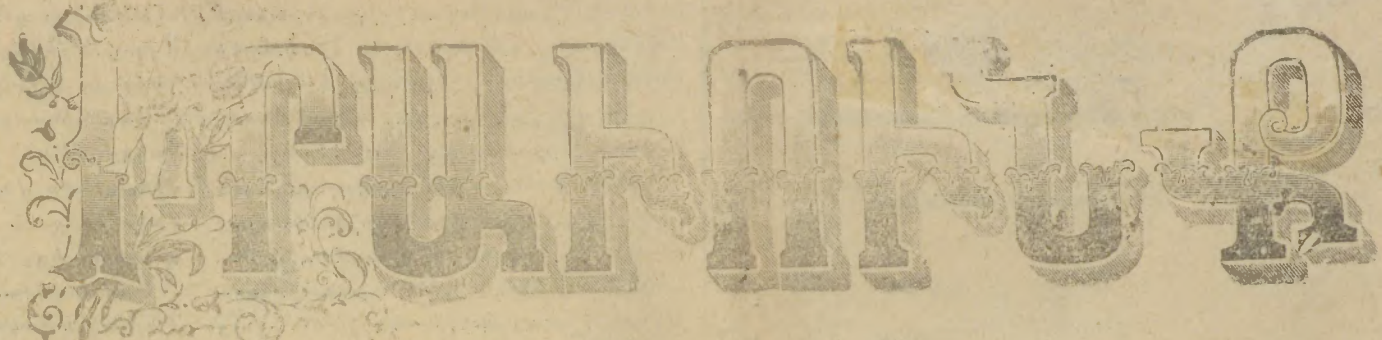
ԱՐՏԱՍԱՀԱՄԱՆ

Երկու քիչ և մեծ ծախսով
Տարեկան 14 թ.
Լեզուական 7 թ.

ՍՄԵՐԵՍ

Տարեկան 2 60 Տօր.
Լեզուական 1 50 Տօր.
ԿԱՆԿՈՒԹ

ԿԱՆԿԱՐԴՈՒՄ ԵՎ
20 ՄԵԻ.

Լ Ր Ա Կ Ր Բ

Ս Զ Վ Ա Ս Թ Ի Ն Ե Ն Գ Ա Ղ Ա Կ Ա Վ Ա Ն Ն

ԿԸ ԶԻՍՏՈՐՈՒՄԻ ՍՄԵՆ ԶՈՐԵԲԵՐԻ ԹԻ Ի Բ ՇԱՐԱԾ

Redaction du Journal

«Iraounk»

(Bulgarie) VARNA

Год издан

на вѣстникъ

«Ираунк»

ВАРНА

Իրարիւնք եւ չեմ
արտիր

ՎԱՍՏԱՅ ԴԵՊՐԵՍԻՆԱ ՍՈՒԹԻ

Յեղափոխական Դաւիթ անուանով 21—22 տարեկան աղու մը մատնու թեւով փետուար ամսոյ սկիզբները Վանայ մէջ տեղի ունեցած դէպքը բարձր յատկի կողմերով սառնորդութիւն երեւոյթը ունեցաւ որ թուրք կառավարութիւնը և զինուորական իշխանները նոր հայկական շարք մը սարքել չը համարձակեցան թուրք կառավարութեան հաշտարձակութեան այս պակասը ինքնախաբէութենէ խիստ անորոշող Դաւիթական թեւթիւրը անմիջապէս փերագրեցին երեւակայական երկկողմ մը զոր իրը թէ ունեցեր էր. կառավարութիւնը ժէճութիւնը Դաւիթական համերաշխութենէն Այս իմաստով լուրեր ու նամակներ ալ յորինուեցան «Վոստիկ» «Հայրենիք» և «Ռազմիկ» խմբագրատուններուն մէջ Մինչդեռ բուն իրողութիւնը այն էր որ Ռուսիոյ Անգլիոյ և Ֆրանսոյի հապառանները բուն սպանաւորով բռնուած էին գահիճներուն ձեռքերը Դաւիթական սկարիւրը զին տարներէն Դաւիթին յանկարծ մատնիչ մը դառնալու պատճառը որչափ որ ալ ազնիւ մը կամ իր նշանածին ուստի հայ Դաւիթական չէֆի մը կողմէ բռնաբարութեւն պաշտպանող բացատրութիւն չէր կրնար Դաւիթը մինչեւ մատնիչ ամենատար դերին ինքնեքեք եթէ անոր դէմ որիչ աւելի ծանր ու անհանգուրծելի ոճիր մըն ալ չը փորձուէր Ահա այս կէտը կը լուսարանեն Վանէն ստացուած նամակներու հետեւեալ տողերը

«... և նպաշնորհալիսկան միջոցով կը ստիպէ Դաւիթ որ ամենամալ իր ձեռքէն անցած աղջկան հետ»

Աւերջ նամակներէ «2ր բաւականացած այս վաճառքէն ստիպել է ապա ճառն որ անպատճառ ամենամալ իր կրից զոհ այդ անարգուած աղջկան հետ հակառակ պարագային կը սպառնայ

նայ զինք տէնորի ենթարկելու»

Ահա այս տէնորի վախէն մղուած է որ ճառն կամ Դաւիթը գացած կառավարութեան գիրկը անպատանամ է. իր կեանքը գտնէ փրկելու ուրիշ միջոց ինչպէս կերելով չէ ունեցեր նա և մտածել որ չէֆի մը հրէշային անբարոյականութիւնը պարակելու համար «կարեւոր զինուոր» մը տէնորի ենթարկելու սպաննել էլ ինչու աստիճան բռնակալութիւն և կոյս հեռանկարութիւն կը տիրէ եղբւր յեղափոխական կողմակերպութեան մը մէջ

Այդ չափազանց տխուր ու քաջանկարագի պարագաներուն տակ մառնիչ դարձած Դաւիթը մահափորձը վերջին օրերս տեղի կունենայ բոսնիական հերոս գիրքներու և այս ալ վանայ հայ ազգայնականութեան գլխուն նոր կոտորած մը յառաջ բերելու գրեթէ

Ահա թէ ինչ իմացուց հեռագիրը

«Հայ յեղափոխականներու այդ տէնորական գործողութենէն դուրս գալու իրաւ մոգովորդը Հայոց վրայ կը յարձակի 33 հայ կը սպաննէ 7 հայ կը վիրաւորէ և 23 անձեր ալ կը կորստին Վալիին և ուսումնական անգլիական ու ֆրանսական հիւպատոսներուն աղաքով միջամտութեանը շնորհիւ աւերի մեծ ջարդի մը առջեւ տառնեցաւ Երեք հիւպատոսները կոտորուեցին զինեցին և Պոլսոյ Անգլիոյ Ռուսիոյ և Ֆրանսոյի գեղանկները փութանակի Դաւիթ գիրքով Հայոց պաշտպանութիւնը պահանջեցին Դաւիթ խաղաղութիւնը վերահաստատելու ապահովութիւն տուաւ անոնց Կոնստանդնուս գունդը զորք ուղեց Երկու շորագունդը արդէն հասած է»

Այս հեռագրով կը պարզուի թէ Վանայ մէջ իսլամ մողովուրդի Դաւիթականներու կարծած, գրեթէ իստաբաներուն հաւանակ յեղափոխութեան համար զիր չափազանց զատ հայ յեղափո

խականներու փաթ մէկ յանդիմութեանը պատճառաւ հայ ազգայնականութենէն կրկին ջարդելու պատրաստ է բայց այդ պահացած թուրքերուն ձեռքը ոչ թուրք ոչ ալ հայ յեղափոխականէն ալ օտար պետութեանց միջամտութեամբ բռնուած է

Այս բացորոշ աւայտին իրաւանց առջեւ մարդ կը շուարի ողբայ թէ տրգահատի երբ կը կտրուի Վոստիկ իսլամիկ վերջին թիւին մէջ արտապառած այն տողերը թէ թուրք յեղափոխականները յայտարարած ըլլան հայ մողովուրդին թէ մահ մետականները իրենց գիտակները կոտորուելով միայն կրնան հայերը ջարդել Մինչդեռ 40 հայ գիտակներուն քով ժէճութիւնը մը գիտել չը տեսնուիր

Եւ ի՞նչ բան սա հիւպատոսներուն ու գեղանկներուն որ գեղանկներուն թիւին կունենան ժէճութիւնը Դաւիթական Գունդէին յայտարարութեանը հեղաւակ թուրքիւ և Հայաստանի ներքին գործերուն կրկին միջամտելու և հայոց կոտորածը արգելելու

«Այլամ զընդ հայոց աշխարհ»

ՎԵՃԸ ՍԿՍԱԾ Է

Միայն հայատեցութիւնը իրեն բուն նպատակը ընտրող Ահմէտ Բիզալի Մեկլիէր թեւ թիւ հետ մենք վիճաբանութեան մը բռնուած և զանի անուղղակի հայտնեց և շարունակեց մոլեռանդութեամբ մը գտած ըլլալով մեր թեւթիւ փոխանակել իսկ պաղքած էինր հետեւագետ տարիներէ ի վեր հազուադէպ առիթներու մէջ Մեկլիէրը աչքէ անցընելու միջոցը կունենանր

Հ. Յ. Դաւիթականներու հետ համերաշխութիւն կնքող ժէճութեւնը մը պետք իր կառավարութեան օտկանին մէջ որ կրեւր է արդէն Հ. Յ. Դաւիթականութեան բերանը եղող Բիզալիէրին հետ կուտի բռնուելու և

մերժել Դաւիթականութեան ընդունում գործակերպը «Երաւունք» թիւն և ոճիր անուանելով

Հ. Յ. Դաւիթ Ահմէտ Բիզալի ամբողջ յոգուածը թարգմանուած «Երկրի Չայնէն»

ԵՈՒԼԵՄՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՍԽՈՒԹԻՒՆ Եւրոպայում հրապարակաստներ կան որ իրանց արհեստ են դարձրել պաշտպանել երբեմն հայ յեղափոխականներին երբեմն էլ յայն կամ բոլոր յար յեղափոխականի դատը եւ այդ ոմանք յանուն արդարութեան եւ ազատութեան ուրիշներ պարզապէս զրգուած մի աւերիչ զոհողութիւն արծաթաթիւնից «Վեաք է ընդորնել որ այդ պոռոտիկոտները ամենից անկեղծներն ինչպէս եւ ամենից շարժասանները մինչեւ այժմ ոչ մը ծառայութիւն չեն մատուցել ստաշագիծութեան դատին Արեւելքում Ընդհակառակը իրանց կողմակալ քաղաքականութեամբ իրանց ազադատոր ու անջատական բորհնորոգմանը ծրարագրով պրզուել են մեծամասնութեան գիտազգածութիւնն ու երկիրը անկախ օգնել են սովորական բռնանելու ազգը

Ահա այդ չարիքը գործանելու այդ անհասկացողութիւնները փարատելու համար է—չարիք ու անհասկացողութիւն որ արգելում են մեզ ուղղելու մեր բոլոր ոյժերը ընդհանուր թշնամու ըլլալ—չը վերջերս հաւաքուեցին ինք խմբակցութիւնները (*)

Պէտք չէ որ օտարները ինի անխոհեմութեամբ թէ իմաստակութեամբ զմեզ արութիւններ յարուցանեն մեր շարքերում եւ վիրաւորեն ինքնասիրութիւնը նրանց որոնք գեղ եւս վարանում են գալ եւ զօրացնել մեր համախառն մը

Մենք գիտենք այստեղ (Պարիզում) թէ ի՞նչ արժէ այս կամ այն հրապարակաստի յայտածը բայց հեռից մեր հայրենակիցները չեն իմանում յաճախ թէ ինչ արժէ պէտք է վերագրել նրանց և ինչպէս կ'օնջրեմից յետոյ «Իմամիթէն» և «Բիզալի» նիւրի կողմից լրջա ընծայուած յոգւածները թիւրքական կարծիքի վրայ գործեցին աւելի շուտ ձախող ազդեցութիւն

«Իմամիթէն» խմբագիրները որ չէին կամեցել յանձն առնել զմեզ Սովետական Մարտի պաշտպանութիւնը—որի դատը հազարապատիկ աւելի հետաքրքիր էր քան Տրէյֆիտի դատը—ազատութեան այդ տալօ իսկ պաշտ

Աւելի ճիշդ պիտի ըլլար եթէ ինչ խմբագրութիւններ լսէր

Դիտ. «Իրաւունք»

պաները, որ արդիւնքին ինձ հասել
ազատութիւն մե ժողովում, Լոնդոնում,
որ հրապարակում էի Եստեյն համար,
չկարողացան դնել եւ սպանել երկու
օր, մինչեւ որ մեր գօնկրելի արդիւն-
քը կը հաղորդուէր ժամուրնի Միւս
լուսաւորութեան համաժողովում եւ մեր
ընկերներին անգլիական տերութիւններ
ներկայացնելու փափաքը միւսեց, մի-
շիւս այն նպատակին, որ ստաւագրել է
գծակրեալը:

Մեր նշան սիրալիք մերս Արմէնիայի
մի յօդածում գործելով՝ ընտելանա-
րար ունեցաւ միւս նշան, արգասիքը,
կօնգրելով ներկայ եղողները վերջա-
պէս բնորոշելով անուշ է յիշեալ թեր
թը, որ յեղափոխական միջոցներով, քո-
շոր յեղափոխական միջոցներով գործա-
գործութիւն մէջ հայերի արդիւնքը եւ
եթիւ Միւսի համար կողմից ներքոյ ստ-
աւագրեալն, գործելով երկու լատիներէն
է, որովհետեւ փորձած, փորձառու-
թեան բովանդակումն է:

Թիւրքերը եւ հայերի ստորա մե-
ծամասնութիւնը, որ առում են այդ
փորձառութիւններէ ողորակ արդիւնք-
ները, եթէ անգլիական միակ աղ-
բիւր ունենայ իւր Միւսի համար կա-
րող էին մեզ իրաւամբ կատարել:

Այլ, մենք չ'ենք ընդունում որոշ հա-
յերի կողմից՝ այն էլ առանց ունի
յաջողութեան, որոշագործած յեղափո-
խական տակաւններէ՝ գործելով սկիւ-
րակի, եւ ոչ մէկը: Մենք համարում-
եւ ենք ոչ քի յիստորիկներ ու ու-
նակներ գործելու եւ ոչ եւ օտար պե-
տականներին միջ մտնելու պատ-
ուականներ անգլիական համար այլ մի
աղբիւր, օգտակար եւ թիւրքայի աւ-
րող չ'աղբարեւելեան օգտակար մի
նպատակ իրաւորութեան համար, եւ դա
յեղափոխական այնպիսի միջոցներով,
որ միայն ու յարմար են մեր հայրե-
նակիներին տեմպերամենտին, իսկ
նուազմելու Մենք ոչ ֆրանսիացի ենք,
ոչ ռուս, Այն ինչ յաջողել է նրանց
մօտ՝ զեռ չէ նշանակում թէ անպայ-
ման կը յաջողել եւ մեզ մօտ:

Եթէ օտարները անկեղծօրէն ցան-
կաւում են Արեւելքի վերակաշարումը
թող բարեփոխում մեզ նուրբն իրանց
բարոյական աշխարհութիւնը, առանց
թելադրելու մեզ իրանց գործելակեր-
պը, եւ մտաւանդ առանց վտանգելու
մեզ մասայի աշխարհ, որին տեսնաւ
նկերները սուրի ե պատասխանում են
մեծ զգուշաբար թեմպեր, արժանա-
րապէս կատարելու իր հայրենասիրա-
կան պարտականութիւնները:

Երբ թիւրք-Իսլամական հա-
մերաշխարհութիւնը կ'ընդունել է
էական կէտին մէջ, գործելակեր-
պի մասին, չեն համաձայնել, ու
քանի՜ փարա կարժէ եւ քանի՜ օր
կեանք կ'ընայ ունենալ այդ հա-
մերաշխարհութիւնը:

Երանի թէ առեթ մը ըլլային
Ամէտ Ռիզայի վերի ստորագծ-
ում խօսքերը զթափեցնելու մեր
Իսլամական հետեւորդները,
հասկնալու համար թէ ժեռ-
թիւրքերու պէտք կը դատա-
պարտէ Իսլամականութեան մինչեւ
ցարգ ունեցած գործունէութիւնը
եւ երբեք չը հաշտուի անոր վեր-
ջին բնուէր պատգամ ժողովին
վերջնական գործելակերպին
հետ, բացարձակապէս կը մօրժէ
օտար պետութեան միջամտու-
թեան պատճառ ստեղծելու բնոյթ
ունեցող ու եւ շարժում եւ կը գո-
վէ թիւրքերու ասանկէն ինչ տար-

ուան գործունէութիւնը որ հայ
ջարդել է եւ այդ ջարդերը ար-
գարայնել է անգլի չէ տնցած:

ՄԱԿԵՂՈՒՆԻՍԻՆ ԽԵՂԻՐԸ

Լոնտոն, 30 մարտ

Մակեղոնիոյ խնդրոյն, Կատարմը
երեկ հրատարակուեցաւ Մակեղոնի
թր, սա կը յայտնէ անգլիական տա-
վարկութիւնները այս նախագիծ մա-
սին եւ ցոյց կուտայ այն խոշոր ու
ծանր հետեւանքները որոնք կ'ընային
մէջոց գտլ եթէ կարծուէր թէ եւ
րոպական համաձայնութիւնը հայր չէ
կամ չուզեր վերջ տալ այդ վիճակին:

Նոր կատարված է Պոլսոյ կառու-
վարութեան անկախ ընելու համար
կատարելու որ պետութիւնները ա-
պահովեն անոր թիւրքեր, կատարել-
ւի յոյնական պակեցնել զինուորին
Մակեղոնիոյ մէջ եւ այսպէսով ինա-
յում գրամը գործածել նոր վարչու-
թեան համար:

Կարող Աւստրո-Հունգարիոյ եւ Ռու-
սիոյ այն կարծիքն է ժամանակը
յարմար չէ նոր առաջարկութիւններ
ընելու, Լորտ լէյ կը քաջաբեւ
մէջ մակեղոնական համաձայնութեան
կը պահանջէ անմիջական եւ ազդու
միջամտութիւն:

Ս. Բեղրադուրկ 30 մարտ

Աւստրո-Հունգարական զեապանք
մէջ լորտ լէյ ներկայացուցիչին
հարցումներու պատասխանում եւ
հաստատում է Աւստրո-Հունգարիոյ կա-
տարեալ համաձայնութիւնը օրոշական
առաջարկներուն Մակեղոնիոյ բարե-
նորոգման նկատմամբ:

Ինչպէս յայտարարած է թէ յա-
ռաչ կային կարեւոր խորհրդակցու-
թեաններ ալ կ'ըլլան մի քանի երկրոր-
դական կէտերու մասին:

Հոտմ, 30 մարտ

«Աման Սթէֆան» հրատարակեց
հետեւեալ սկզբնութիւնը, «Ռուսիոյ
զեապանք արտապաշտպալ Մ. Թի-
թօնիին ներկայացուց ուս կատար-
բող թեան յիշատակագիրը Մակեղոնի-
ոյ բարենորոգման նկատմամբ:

Մ. Թիթօնի պատասխանեց իր տա-
լական կատարման թիւրքերին ինչ
ուժ կուտայ որ աւելն առաջարու-
թիւններուն զորս կը պարտականու-
նական ծանուցագիրը:

Բարիզ, 30 մարտ

Ռուսիոյ զեապանք ներկայացուց Մ.
Թիթօնիին իր կատարման թեան մէկ ծա-
նուցագիրը Մակեղոնիոյ գործերուն
նկատմամբ:

Սօֆիա, 1 ապրիլ

Ռուսական ծրագրերը Մակեղոնիոյ
բարենորոգման մասին նպատակաւոր
ընդունելու թիւն գտաւ վարչ չ'ըջ
նակներու մէջ, թէ եւ կաւած կը
յայտնուի այս ծրագրին գործադրու-
թեան կարելիութեան մասին:

Մակեղոնական գօթիկի ներքին
կազմակերպութեան համար գումար-
ւած դադար համոզողով որոնց իր
ծոցէն արտաքին Ստամբուլի խա-
բակը եւ աղբիւրէն պատմել Ստա-
մանթին եւ իր համախոհները Սկզ-
բունքով որոշուեցաւ դադարեցնել հրո-
տախտութիւնը գործունէութիւնը, եւ
միայն որ ինչ ազդուութեան բարեկա-
րին զէմ վեր պահել զայն:

Լոնտոն, 1 ապրիլ

«Թիթօնի» զո ծախարութիւնը կի
մայնէ թէ անգլիական կատարման
թիւն միջոցէն հրապարակէ լոնտոն
նշ

մէկ պատասխան իր մարտ 3 թուա-
կիր ծանուցադրին որ կը վերաբերի
Մակեղոնիոյ գործերուն եւ Լորտ Կրէի
առաջարկութեանը՝ թուրք կատար-
բիլ մը անուանելու եւ անպակեան-
թիւնը աւելց ելու մասին:

Այդիւն կան զահիճը պոչա՞ւ ապէս
տեղ կուծիւն իսկ չուէր նշան խնդրոյ
մասին որ սակաւ հակառակարկէ մը,
ոակայն բրիտանական կատարման-
թիւնը պատրաստականութիւն ցոյց
կուտայ նկատողութեան առնելու ա-
մէն յատակագիծ որ իրեն ներկայաց-
ւի նպատակ ունենալով բարեկաւ
արդի կազմութիւնը որ անտանելի է
Մակեղոնիոյ մէջ Բայ Լորտ Կրէյ բը
նաւ մտադրւի չէ ետ քաշելու իր յա-
տակագիծը որ հասուն խորհրդածու-
թեան արդիւնք է:

ԴՄԵԼԱԿԱՆ ԾԱՌԵՐԸ
ՍՐՏԱՍԱՀԱՄԱՆԻ ՄԷՋ

Աղեքսանդրիա, 2 մարտ, 1908

Վերջին թղթակցութիւնով, ապա-
ցայ յօդ. ծի մը ձգել էի պրոպոզի այն
չարմարթեանը, որոնք Դ. Բ. Բ. Բ. Բ.
ժողովը զրգեցին կազմակերպութեան
մէջ սկզբունքային անտեղի փոփոխու-
թիւն մը առաջ բերել, հակառակ դաշ-
նակցական շարքերուն մէջ տիրող կար-
ծիքներու հասանքին, եւ միւս կողմէ
խոստացել էի պատասխանել այն հար-
ցին թէ՛ ժողովը իր շարքերը կը
խանդավարէր, զանոնք զոտարկու-
թեան կը հրաւիրէր միակ ու միակ
մղելու համար սոյն յեղափոխութիւնը,
որը իրեն նպատակ ունէր Տաճկահա-
յաստանի քաղաքական ու անտեսակա-
նազատութեանը թէ եւ ծրագրին նախա-
բանը ընկերակարական տարտամ հայ
եացքներ չ'առաջարկէ անտեսութեանը
խնդրում, սակայն քաղաքի կերպով
ը յայտարարուէր, «Մենք ապարկը
չենք իջած զանազան տեսակի ուսո-
պիսկան վարպետութեանը հետե-
պնդելու: Ռ. Բ. Բ. Բ. ինչ պատճառա-
րար թիւնով, ինչ հրապարակութիւնով,
կ'սեմ, Դաշնակցութիւնը՝ ինքն իսկ
ուզեց իր ձաղկած «Առաջադիւն» վար-
պետութեանը՝ ետեւէն վազել եւ
դառնալ միջազգային բնկերակական
կուսակցութիւն մը, երբ ինք տարի-
նով հարուածեց ընկերակական հայ
կուսակցութիւնները անպայման վիճառա-
նութիւններով:

Երբ ընդգիմախօսները թէ բիրտ-
նացի եւ թէ գրաւոր, ա'յն տեսակ իս-
խուտ, արուեստական շարմարթեանը,
այնպիսի փոփոխութեան ժամանակ
միջ պատճառներ կը շարեն՝ բերան-
ները կ'ընելու համար, որ մարդ չի
կրնար եր ցաւը զսպել կուսակցական
այլ սանրումը յատկաւոր այդքան կեղ-
ծիք ու կուրամտութեան անփել:
Դ. Բ. Բ. Բ. ժողովի թէ՛ տաճկահայ
ժողովականներուն եւ թէ՛ ռուսահայ
չէֆերուն ու գործիչներուն կողմէ
Դաշնակցութեան սոցիալիզմը արդա-
բացող գլխաւոր պատճառը կը ներ-
կայացուի կովկասի ճարարարութեան
տական ու քաղաքակրթական տեսա-
կետով հասուն իրենց՝ ընկերակար-
կան սերմնացանութեան յարմար: Չենք
զիսեր թէ որքան ծիւղէ այս հաս-
տիւնը եւ եթէ ճիշտ է՝ պէտք է, որ

թիւրքահայ գաւառ կովկասեան գործունէ-
ութեան մը գոհուէր եւ այդ դէպքի մը
Ազգային Դաւոր քոյի սոցիալիստական
հարց մը հաշակուէր:

Ահա կենսական խնդիր մը, որ Դաշ-
նակցութեան սոցիալական քառասուն
վիճակի մը վերաճելուն, անոր քա-
ժանու միւսումն ու պատակաւ միւսումն
պատճառ եղաւ:

Արտասահմանի եւ երկրի բողոքող
Դաշնակցականներուն համար մինչեւ
ցարգ երբեք ըմբռնելի չեղաւ սա կէ-
կէտը թէ, ինչո՞ւ Դաշնակցութիւնը
կու վաստան քաղաքի գործունէութեան
մը պիտի ստեղծէր իրեն համար Սի-
տասանմանի եւ երկրի զոգո՞ղ զաշնակ-
ցականներ վերջապէս լուրջ ու ու-
սումնասիրող քննախնդրութիւն մը
վարչ. նորէն չեն կրնար համոզուիլ
թէ՛ ինչպէ՞ս եւ ինչ ստանդարտող քա-
ղաքական հայեցակետով մը, Տաճկա-
հայ ազատագրութեան դատին լծում
կազմակերպութիւն մը, կերթայ բն-
կերակական վարդապետութեան ա-
ռաքելութիւնը կրտսածնէ կովկասի
մէջ, որ քաղաքակրթութեան, ճա-
տարարութեան միջամտային անպիս-
տարեւորութիւններ ունի թիւրքահայաս-
տանէն:

Իսլամականութեան համար չկար եւ
չէր կրնար ըլլալ կովկասահայ զրախան
յեղափոխական գործունէութիւնը: Եւ իս-
տաւոր համար, որ սոցիալիստական
գործելով՝ մինչեւ հիմա իր ընդգրկած
քաղաքական գումանակներուն հա-
կառակը պիտի վարուէր երկրորդ
ինքը ստեղծուած ըլլալով թիւրքահայ
դատին յիշմունքի համար, որ պատ-
ազգային վերկութեան, հետեւ արար
ազգային բոլոր զաւակագրեալ ու պա-
տարարութեան հայց մըն է, հակասու-
թեան մէջ պիտի ինչար կովկասի մէջ
ինքզինքը մի զաւակագրի, սեփական-
նազուրկ զաւակագրի մը պայտապէս
յայտարարելով իսկ երկու միջամտա-
րեան տարբեր հարցերը իրարու հետ
միացնել կատարելու հակասութիւն ու
անհեթեթութիւն մըն էր, սոցիալիզմի
տարրական սկզբունքին զէմ մեղան-
չող:

Սակայն այդ անհեթեթութիւնը գոր-
ծեց Դ. Բ. Բ. ժողովը ինչո՞ւ ի-
րենք թէ եւ ինչ համարձակի խոստո-
վանքի, քայց արդար ըլլանք ճշմար-
տութիւնը գտնալու, որպէսզի Դաշ-
նակցական զոյսիքները սպաննուի
Սակայն, ինչո՞ւ է թէ ապահովեցաւ
վերջապէս անոր համար, որպէսզի
Դաշնակցութիւնը տիրապետող կու-
սակցութիւնը դառնայ եւ զեկապար-
նէր իւր ցարտասահմանեան սիրողի
յեղափոխութիւնը շարունակելու անփոքի:
Եթէ Դաշնակցութեան ժողովական
զեկապարնէրը առաջնորդութեան ճշմար-
տութեան, անկեղծութեան եւ արդա-
րութեան ճանապարհներով, եւ փա-
ռասխուրտութեան տիրապետութեան տե-
ղանքներով չ'ընդունէր, եւ տաճկահայ
չարքերը ոչխարամտութեան տիրապե-
տիչ շահունակին՝ չ'պիտի ձգէին, որ
թիւրքահայ յեղափոխութիւնը կէս ճա-
բան հեռապատ միտար ինչ շատ դե-
րին ու բնական կերպով եւ լոյսախոհ
միտքով մը ետ պիտի մղէին սոցիա-
լիզմի պայտապէս երիտասարդ զաշնակ-
ցականները, որպէսզի առնէ Լորտ-
ային կովկասի մէջ ինչ վարդապե-
տութիւնը քաղաքի, իրենց քառա-
յական սիրտումը աշխարհութիւնը բե-
րելով հանդիմանական հարցողը զը-
ժուարէն պայքարին իսկ Դաշնակցու-
թիւնը պայտապէս վերստին թիւրքա-
հայ հարցին ու իրաւունք կազմակերպե-
թիւն պետի միւս ու հաշիւուէր, եւ
րոպական մասունքին ու ինչպիսեալ
մտածողներուն առջեւ: Մինչեւ որ զըժ

բաղադրար բողոքով ինչ հակառակը պատահեցաւ: «Դրօշակ»-ի մէջ յայտարարելով թէ՛ «Երկու տասնամեակներու մէջ ես կ'ընեմ յանուն սօցիալիզմի յայդ թանկին» Եւրօն ըսենք: անհեթեթ թաւալին չէ՞, այս տեսակ յայտարարութիւնով սօցիալիզմը եւ ճանկահայ ազգային փրկութեան հարցը քով քովի բերելու մեր դատին եւ մեր յեղափոխութեան նկարագիրը աւերելու ազատեցի:

Մեր կողմէս ազգակցներն ու գաղափարական ընկերները չի կարծեն երբեք թէ, յարաժեշտութեամբ Դաշնակցական կը զլանանք կողմակցանք գործունէութիւն: Ո՛չ ոչ, ո՛չ: Մենք չենք կրնար պահանջել որ Դաշնակցութիւնը ձեռքը ծալլած նստի այնտեղ: Այլ թէ՛ անընկալան կը գտնանք գրական գործունէութիւն: Դաշնակցական գործընկերներ, մտաւորականները կրնային կողմասի մէջ յեղափոխական ազատական սերունդ մը կրկնել, առաջադրել: Կրնային թրջահայկական ընդհարումներու նման յանկարծաւոր առդէտքներու հանդէպ «սօցիալիզմ» ինքնուրուշտականութեան անհրաժեշտ գոյ, ծանկնութեան նուիրուի: Ոսկայն այդքանով պիտի բաւականանային կողմասի դաշնակցական մտաւորականները: Որովհետեւ սօցիալիստական սենցոտ ու բուռն գործունէութիւն մը թէ՛ սկզբունքով հակառակ պիտի ըլլար Դաշնակցութեան միջնեւ ցարդ առաջնորդուած գաւառներէն եւ թէ՛ թրջահայ աւերանու պայքարը կէս ճանքան պիտի կաղաքէր: Պայքար մը որ, որուն, ծագումին ամենամեծ պատասխանատուութիւնը կիցն յ կողմասի հայութեան ուսերուն վրայ, Բաժնիկն եւ Բաժնիկն սկըսելով:

Մենք վստահ ենք, ու ցաւելով կըսենք թէ՛ կեղծիքով ու կուրաժուութեամբ առաջնորդուող ու եւ զործ կազմակերպութիւն՝ անպայման ունի կամ կանուխ իր քայքայումը, կործանումը պիտի գտնէ: Բայց այդ անխուսափելի կործանումին սովորեալ անհեթեթ մը մը ժամանակ եւս կայ Դաշնակցութեան համար, եթէ այդ կազմակերպութիւնը կամ աւելի ճիշտ աւերող զեկավարները, կուսակցութեան շահն աւելի Ազգային շահերը նկատի ունենալով, բողոքող դաշնակցական շարքերու գիտողութիւններուն ու թնաքառութիւններուն խղճութիւնը ակառք գնեն ու նկատողութեան առնեն: Հայառակ պարագային, Դաշնակցութիւնը ինքնին դադար առած պիտի ըլլայ թաքնադատ անունով խօսելու իր հեղինակաւորութենէն:

Իսկ թէ՛ Դաշնակցութիւնը, զուտ ճանկահայ յեղափոխական կուսակցութիւն մը ըլլալէն ետք, պիտի կրնայ այսուհետեւ գոյն կողմասի մէջ ընկերվարական ճշմարիտ կուսակցութիւն մը գաւառ, վարկ ունենալու եւ ապրիլ ախ ու զո՛ կը ձգնէ որ, այդ հարցին ալ պատասխանեն կողմասի հեղինակաւոր ու ձեռնհաս մտաւորականները:

Պարոյր-Հայկազն
(«Երկրի Զայն») :

ԲԻԶ ՄԵ ՏԵՂԱԿԱՆ

Աղբայր վիճակի մը մէջ իր գոյութիւնը կը քայքայէ Վառնայի ազգային վարժարանը: Ժողովուրդէն բոլորեալ օգնութիւն հոգաբարձութիւնը լրջ սխալ քայլին հետեւեալ ինքն իրմով տարալուծուելէն յետոյ, զիբաղողութիւնը սաւառեալքեալ եկաւ տարածուիլ:

Բողոքովին ազգային կրթական այդ միակ հաստատութեան վրայ ՅՄԷ ոչ տիրելու չար քան զօտալիսին» ըսուած է, ասկէ աւելի չարք չէ կարելի երեւակայել: Ողբին հազարաւոր ֆրանքները ամէն ամսու կը մոզուին յուսկտաւ: Առժամայն թաղակառուութիւնը, որ պէտք է միայն Մուրաթ Էֆէնտի հասկընալ, որովհետեւ Տ. Սարգիս Գիւրգենար ալա ուղղելու եւ գաղի հրաժարեալ կը մնայ—օգտուելով այս տարուան Ազգային սնտուկին 3000 ֆր. ժողովուրդ հասոյթներէն, քսակին բերանը յայն բացած առատ առատ կը լեցնէ Աւստրալիական (՝) Մ. Մուրաթեանի գրադար: Երկու տարի առաջ 800 ֆ. ու վարժապետ եղող այս պարտքը այս տարի 1400 ֆր. կը ստանայ որովհետեւ հայրը թաղ. Սարգիս միահեծան տնտեսական է: Կազմաւորած աւելի քան 1000 ֆր. ունի, սիրտը երկասարգ մը, այս գաղանքը մեզ կը բացատրէր զրեթէ սա բոլորով—Ինչ ընելնք եղբայր, մենք Մ. Մուրաթեանը 800 ֆր. ու վարժարանը ընդունիլ չէինք ուղիւ բայց մեզ ըստ պատկերի եկաւ թէ, եթէ անոր գահաւոր չը տրուի, թաղականութիւնն ալ տարեկան 3000 ֆր. չպիտի տայ վարժարանին: Աւստի ստիպուելով վարձեցինք զանի 1200 ֆր. ու:

Եկուր տես որ 830 ֆր. քանակեց այդ անփորձ վարժապետին 1200 ֆր. առկարկուելէն եւ քանի չը ամիս այդ հաշուով վճարուելէն յետոյ, ամսական 20 ֆր. ինք յաւելում մըն ալ կը ըլլայ: Այս ինչու: Որովհետեւ կազմաւորած աւելի քան 1000 ֆր. ունի, սիրտը երկասարգ մը, այս գաղանքը մեզ կը բացատրէր զրեթէ սա բոլորով—Ինչ ընելնք եղբայր, մենք Մ. Մուրաթեանը 800 ֆր. ու վարժարանը ընդունիլ չէինք ուղիւ բայց մեզ ըստ պատկերի եկաւ թէ, եթէ անոր գահաւոր չը տրուի, թաղականութիւնն ալ տարեկան 3000 ֆր. չպիտի տայ վարժարանին: Աւստի ստիպուելով վարձեցինք զանի 1200 ֆր. ու:

Իսկ անդին խղճեալ աղքատիկ տղաքը ամսական 1 ֆր. չը կրնայ վճարելուն համար, վարժարան չընդունուելով, փողոցը մնացած կամ օտար վարժարան յաճախել ստիպուած են:

Գիւտեք, մեր այս մերկացուցիչ տղանքը ծեր վագրին ակառները կը ծաղկաւոր տան: Բայց տխուր իրողութիւններ սքօզել միշտ թող սպասուի, նոյնիսկ եթէ երկասարգ առիճներու ժանրները ալ մեզ ոչ միայն չեն:

Կը խեղդի թէ ազգային վարժարանին մէջ այս օրերու ընդհանուր ճակատ պատուելու զկաթեր պատահեր են ուսողներու բացակայութեան:

Հաստատեցինք թէ իւրաքանչիւր ուսողի օտական միմիայն 20 կէս ժամ կամ 3 ժամ վարժարանին մէջ կը մնայ: Կը վերագտնանք այդ վարժարանը կոչուած եւ սպորտին դաժան հաստատութեան ներքին վիճակին հետ:

Ա. Ի. Ա. Զ. Ա. Բ. Կ. Մ. Ը.

Մի քանի շաբաթներէ ի վեր թերթերու մէջ պարբերաբար կը կարդանք 10,000 հայերու վերջին ծայր ինչուսութիւնները Հայաստանի մէջ անտեղ իրենց արտասահմանի եղբայրներուն ակնապիշ օգնութեանը կրկնութիւնը:

Ամէն հայ որ իր երակներուն մէջ հայութեան պատմութիւնը կը կրէ, բնականաբար իր զայգիան փրկելը ցնցուեցան: Դրով անտարբեր չըլլաւ մնայ օգնութեան ձեռք կարկառելու իր սովորաւոր եւ ստորագրաւ եղբայրներուն:

Այս ամէն հայ իր գիրքին եւ միջավայրին ներքին չափով իր պարտականութեանը քաջութիւնը պէտք է ունենայ:

Ուստի կը թերթերուն մեր ծագող փոքրամիտ հայ հասարակութիւնը որ պէտք է ինքն ալ իր կարողութեան չափով բարոյագէտ լինի իր թաղան աշակցութիւնն ու իր ինչ այս ժաման:

Իրդէն կը յուսանք թէ սոյն բարեկամական ձեռնարկը օրուան ինդիք է արտասահմանի ասէն հայաբնակ քաղաքներու հայութեան, զանազան միջոցներով ձեռք բերելու համար նպաստի գումարներ:

Որովհետեւ Տօպրիչի պայմանները խիստ անցուկ են ու ուրիշ միջոցներով կարելի չպիտի ըլլայ ձեռնառումը մը ընել, ուստի պէտք է առիթն օգտու քաղցու: Եւս միջոցիս արդէն Պ. Յ. Կոթարի թատերախումբը հոս կը գտնուի, երբ մասնաւոր մը կը կազմուելով առաջարկուի սոյն նպատակին համար, կը յուսանք որ փոքրիկ գոհողութեամբ մը յանձնառու պիտի ըլլայ ներկայացում մը տալ մեր խղճ ու կրակ եղբայրներու օգտին:

Այս ժաման նախաձեռնարկ մը կը պահուի, սեւ միտումնաւոր օգտագործութիւն միջոցաւ կը հրահանգենք, որ պէտք է մեր բոլոր հայ քաղաքացիները ձեռք ձեռք ատելով դուրս մը կարեւոր գոյացնել, պիտեալով որ մեր մէջ 40 փոքր, կրնայ փրկել հոս մը հայերէնին մէջ սովորեալ օրուան ժամանակ մէկ «հայ»:

Կը սիրենք յուսալ որ անապարհ չը պիտի մնանք:

Զեփիթ

Տօպրիչ, 20 Մարտ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պոլսահայ թերթ մը կիմանայ թէ Մարաշէն հանրագրութիւն մը հասած է Պատրիարքարան, ունալ տեղացի ազգայիններ թեմին եկեղեցական եւ կրթական գործերու անկերպարան վիճակը եւ փոքրականներու թուը ընթացքը մէջ բերելով, կը յայտնեն թէ տեղացիներու մէկ մեծ մասը սրտաւոր է գիւտում ընել Անտիոքի Յուդայ պատրիարքին՝ ընդունելու համար Օրթոտոք եկեղեցին: Հանրագիրը ստորագրող ազգայինները կորուկ տնօրինութիւն

մը կը խնդրեն, հակառակ պարագային իրենք ոչ պատահաբար ըլլալին կը յայտնեն իրաց այս կայսութեան առջեւ Պատրիարքարանը սրտաւոր է այս հանրագիրը զրկել Կիլիկիոյ կաթողիկոսին, սրպէս զի հարկ եղած տնօրինական տնօրինութիւնը ընէ գաւառապետական այս հասանքին առջեւ առնելու համար:

— Իր կնոջ երկար տարիներէ ի վեր ամուսնութեանը պատճառաւ ամուսնալուծում պահանջող ազգայինի մը խնդիրը Պոլսոյ Կրօնական Ժողովը նկատողութեան առնելով, վճռած է թէ հայ եկեղեցոյ համար ամուսնութեան պատճառ չէ բնաւ հեռաւոր սրտաւոր է որ ոչ ոք ու կին միասին ապրին գործեալ: Այլ կը պնդէ իր պահանջին վրայ խոստովանելով միանգամայն թէ իր յաւառումը իր հօրը պնդումին հետեւանքով է:

— Տ. Յովհաննէս Յակոբեանի յուզարդութեան առթիւ փոխտն ծաղկեպտակի ի նպատակ Աղլի Հիւանդանոցին եղած նախաձեռնութեանը գումարը 1330 զրոյ հասած է:

— Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ընտրութեան հրաւիրութիւնը թերթ հասած են Պոլսոյ Պատրիարքին Կիլիկիոյ կաթողիկոսին եւ Երուսաղէմի Պատրիարքին զոր կուեղիքները ուղղակի իրենց հասցէին զրկուած են:

— Անդրանիկ Լուսինէսքոյի ամբողջ հարստութիւնը 47,000 ոսկիի կը հասնի: Բայց հարստութեան Կարալուսիկներու ձեռքը գտնուող կալուածներու ստացման խնդիրը զժողովութեան կը բաղադրէր: Պատրիարքարանի կողմէ ներկայացուցիչ կարգուած Ժամհանեան եղբայր շանքերը այս մասին եւ կը պահանջուին:

Լ. ՈՅՍՏԵՈՒԻ

ԿԱՐԻՊ ԱԽՊԵՐ

Դիւանա՝ Ա. Երանանէ

Հայկական կիսնքէ տնտեսական խիստ հետաքրքրական վեպը քանի մը տարի առաջ «Երանանէ»-ի մէջ իբր թերթին հրատարակուած ըլլալով, շատ մը հետաքրքիր ընթերցողներ խոգարած լին մեզմէ գոյն գրքի ալ վերածել, բայց ան տանելու մեր միջոցները չէին ներած այդ ընկերու:

Այժմ կրկինք միայն գոհացում տալ այդ մեր հետաքրքիր ընթերցողներուն եւ բոլոր ընթերցողներուն իրենց զիրեւ հրատարակելով այդ վեպը:

Գիւտե՛ք Միւսէ 1 ԳԻ. Է

Բայց մենք ԶԻԻ պիտի զրկենք մեր այն բաժանարարներուն, որոնք իրենց անցեալ տարուան բաժնեկիւն միջոցով զնաւած են: Ասով մենք կը կատարենք նաեւ մեր ոչ խոստումը զոր բաժնէնք անցեալ տարի, թէ յանի մը չաքսով «Երանանէ»-ին հրատարակութիւնը յեղհասկնաւ փոխառն մեր բաժնեկիւնները ուրիշ կերպով պիտի գոհանանք:

Բացէն գնել ու գոյնելու կրնան 23 հատ Ե սահմանող պոլիտիկական նախաձեռնող զրկել իւրաքանչիւրին:

Издатель: Д-ръ М. Торосиявъ